

NTULOMA

nimorccan, Desanburukalo san 1993

émecc : 20

Kunnafoniseben ka jésin musow ma

a be bo kalo saba o kalo saba, musow ka bolofara min be balikukalan baarada a
Bamako ani Segu balikukalan baarada ka hukumu kono.

KONKOW

Kenye

Musow ni Sida

Kalan ka di

Kalankunceli
nono laje

Nafassra baaraw

Name musow ka balikukalan
Sananbelen musow ka baara

Fasodennumanya

Musow ka jetaakun sabatili

Donko ni Seko

Poyi : muso fasa

Nsun : Samu ni Sanaba ka
teriya

kaboko

an ka yele daonin

Jebilla

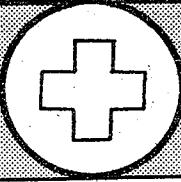
Ntuloma kanubagaw n'a
kalanbagaw, aw bee sanbe-sanbe.
Ala ka san kura here caya, ka
haminakow hogoya, ka sorow yirwa,
ka jamana ka jetaa sabati. Nin si te
taa min ko n'o ye kalan ye, denmisén
kunda ni baliku kunda, ala k'o
sankorota.

Musow minnu ye jama fanba
ye an ka jamana kono, ni kalanbaliya
digilen be olu de la kosebe, denmisén
fara baliku kan, ni jamana dun ka
bongola te ke fiyewu olu ko, san
kura in kono, bee k'i cesiri olu ka
kalanko la.

Duguba fara dugumisen kan,
musomanninw ka don lakoli la,
musow ka balikukalansow ka dayele.
Feeew ka tige, k'u waleya, feere
minnu b'a to musow ka se ka kalan
matarafa, ka faamuya sor a la,
jamana yere ka jetaa n'a ka here be
o de la.

Aw ni ce !

Wande Sumare

Desanburukalo tile föl sugandira kabini san 1990 ka ke Sida kéléli donba ye dijé seleke naani bëe kono. O hukumu kono, ninan, ntuloma sebennikejekulu ye an balimamuso dögötöro watara a. Jakite ka nin seben in soro walasa ka kunnafonniw di sida kan. Dögötöro ka seben in tögo ye «Musow ni Sida».

Musow ni Sida

Sida ye bana ye min tögo dilannen bëe ni dajé naani siginiden fölow ye. Bana jugu don min bë soro jeneyya (ka fojogonya) sira fe walima mögô were joli fe. a taamaseere ye joli kisejemanw tijeni ye olu minnu ye farisgo tangali fanga barika ban. San tan hukumu kono, sida in bna sidonnente hali bi, o kera bana jensenta ye kosebe. a te mögobë mögola wa a baakise bë ka don mögô

ba yirika farisogo la dijé kono tuma bëe.

Farafinn dörön kono, san 1992, Sida banabaatë mögô miliyon kelen de soro, ni demisen ba mugan b'o la.

Kabini san 1982, bana in sen ka teli an ka farafin ja manaw kono kerkenkerennenya la jeneyya sira fe ka jesin balikuw ma duugubaw ni wulaw kono.

Bana in kise bë mög döw farisogo la nka a t'olu ban, olu de bë e k'a lase mögô werew ma. O jecenna, muso miliyon saba de bë dijé kono. O musow la, keme o keme 82 bë bë farafinna. Ce miliyon duuru b'o cogola. O cew la, keme o keme 51 bë bë farfinna.

Bana in mögô faga digilen bë kosebe an ka senekoyorow la. O du de ye Mali fangamayoró ye.

O la, nin fen jugu in ka kn ni kélécogo numan ye ka d'a kan a fura ma soro föl.

Cogoya ka kn ka jini a la kalan ni dönniya sira

fe. o de la, san 1990, don sugandira o san kono k'o ke sida ka don ye. Miiriya min tara o la o ye «Musow ni Sida» ye O.M.S. fe walasa ka musow jçyora jira bana in na.

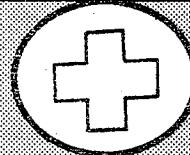
O.M.S. y'a jira ko banakise bë muso miliyon saba la dijé kono. Muso miliyon yirika fana tangalen te bana in ma k'a da u ka dielatié taacogo kan u ka du n'u sigiyoró kono. O sababu b'a to mus te se ka yere tanga bana in jensenni ma. O bës k'o, muso de fan bë sida banabaatë ladon ka caya.

Bi-bi in na Sida ye dijé bës de kunko ye, ka d'a kan a ka mögô mineta kasabi bë ka bonya ka taa a fe don o don k'o sabu ke a soro ye jeneyya fe. (kafojogonya) walima joli fe. Den bë se k'a soro a ba fe.

O.M.S. y'a jira ko farfinna n'i ye muso 40 ta, bana in bë 1 na. ameriki jamana woroduguyan fan kan n'i ye muso 500 ta bana in bë 1 na ; amerii jamana kogoduguyan fan kan n'i ye muso 700 ta bana in bë 1 na. a jirala kosa in na ko asi jamana kan, ko bana in kise bë muso 200.000 farisogo la.

Bana in bë muso

minnu na, n'a be k'u farikolo barika dögöya, bana were minnu b'olu mine, olu ni cew ta ye kelen ye:

- fogonfogondimi
- golo banaw
- dogoyorō (cuya ni musoya) banaw.

F a r a f i n n a woroduguyanfan fe, bana in be ka muso balikuw mine.

Den minnu be bana in sörökönömaya sira fe, O kasabi be ka caya don o don ka taa a fe.

San 1990 kono, denyerenin 500.000 wolola ni bana in ye farfinn kono. Yanni san tan ce, ni muso sidato keme o keme jiginna, i b'a sörö banakise (F I H) be u den 30 la, 70 to be ke falato ye bawo u ba be sa sida fe.

Muso ka sda söröli fanjugu do ye bana laseli ye den wolota ma. Ni sida be musokönöma la, a ka kan ni ladili ye, walasa a ka bo a yere la ni den ka kanni bangeli ye.

- Bana in jensenni musokunda o te kojugu ye den doron ta fan fe. Muso de ye du ko bee ye hali ni mögo were banannen be sida fe, ale de b'o ladon. O bee kó, ninne man kan ka ke muso ka gabugulabaara ko dije fan tan ni naani fe. Ni muso min jolen te ni du musaka ye, ce mana sa sida fe, muso de be

du musaka ta, o be geleya muso ma n'i y'a sörö sida b'a yere la.

Du ko kan, a ka ca a la, dögötöröya baara fanba ye musow de ye dije kono (tinminemusow, furakelilaw, dögötörö). Ladili ni furaköli fanaa be da olu de kan. Musow kalinnen man ca, o de la u te kunnafonnisörö ani u te furake ka caya. Kalanbaliya b'a to sida tangacogo minnu sebennen be u te se k'olu kalan k'u yere tanga olu ma.

O bee kó, cenimusoya siratige la, u hakilinata te jate. Muso caman b'a la olu te se ka fu ce ye k'a ka yetetangalan do don a yee la n'u be je. O bee ye ko muso dulonnenbe ce de la a ka dijetatige kono. Tuma döw, muso be joli sidama sörö a ka könömaya senfe ka d'a kan, sigiyorö la, mansin te

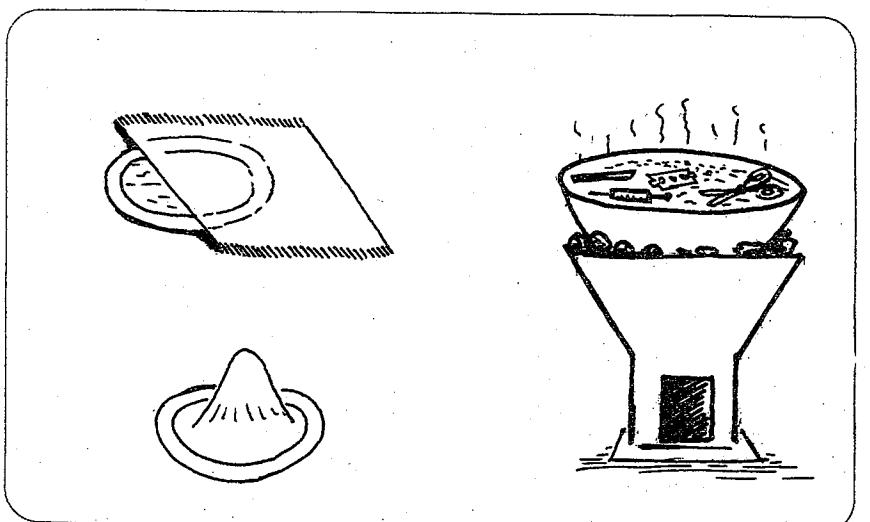
hake mine, o be laban ka ke kojugu ye an be ma, ce ni muso, denmisén ni maaköröba.

Muso te boloköfeten ye an ka bololabaaraw hukumu kono.

an k'a den ko muso miliyon hake sali ye maaba ni fangatigi ni dögötörö ni senekela caman silaturunin ye. O ye an ka farafinjamanaw ka netaa la joli sababu ye.

Sida jensenni musokunda o ye kojugu ye an k duw ma.

Mali kono, ni sida ye muso mine a tena se k'a mago don denbaya la ka ne dumuniko ni denmisénladonko, ni sene, ni ko caman na. a tena se ka taa denmisenninw boloci, k'i mago don u la u ka bana misenninw tuma,

yen min be se k'a joli laje ni sida banakise te a la. Sida keli ka muso miliyon

i n'a fo farigan, sogosgozawaw. n'u noogoo.

Dögötörö
Watara a. Jakite

Kalan Ka di • • •

kalansow laban bε
datugu. O ye baara kelen
ye sanji kɔrɔwɔsi ye.

N'i t'a fe ka jiri faga,
i ka n'a bolo tige. N'i y'o
ke, i bε mεen k'a sɔrɔ jiri
ma sa. Nka n'i y'a dili bɔ,
jiri bε sa joona. O kuma
kɔrɔ file : kalanbaliya bolo
bε dugubaw de kɔnɔ nka
diliw bε dugumisenw de
la. an k a
kungokɔnɔmögɔw de ye
kalanbaliya diliw ye. C
dun ye kojuguba ye
jamana kɔnɔ. O te
jamana ka nεtaa fo

joona.

Hali bi an b'an kan bila
an bɔlimamusow ma
bawo kuma donsow ko :»
N'i ye cε kelen kalan i ye
mögɔ kelen kalan, nka n'i ye
musɔ kelen kalan, i ye du
kalan? i ye dugu kalan, i ye
jamana kalan wa i ye dije
yεre kalan».

anw b'a jini ala fe an
ye kalan in ke ni ɔnaniya
min ye, ala k'o sabati. ala
ka kalan in ke anw ni
jamana bεs nafalan ye.
Karmögɔw ye ladilikan
minnu d'an ma, nb'a jini

kalandenw bεs fe u k'olu
k'u ka baarakeminén ye.
anw bεs ka foli ni tanuni
ani walejumanon bε an
ka karamögɔw bεs ye ani
mögɔ minnu nana jamani
kalan kow ɔnemögɔw
jɔyɔrɔ fa. ani balikukalan
baarada bolo far
ɔnemögɔw bεs ni
DNAFLA baarakelaw
bεs ala k'an ben heere
ma.

Salimu jara
kalandenw
dgɔmɛu

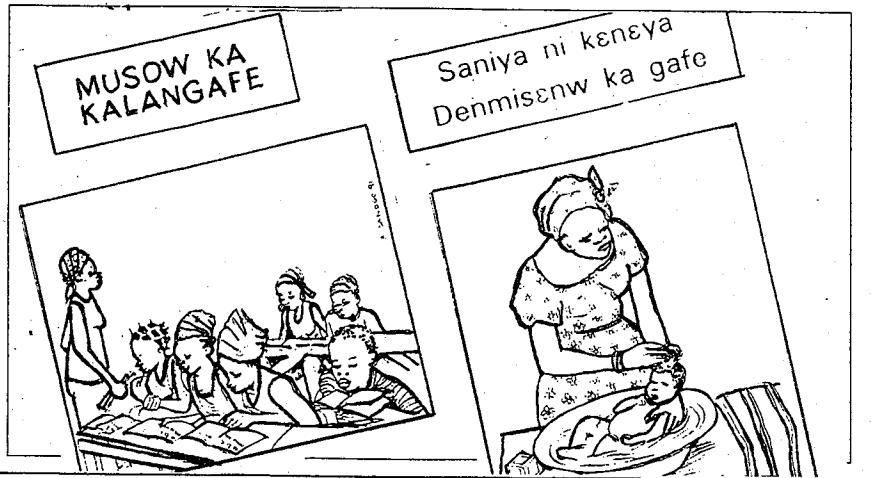
Lajeba do kera ɔnɔ
Segu mara la. Laje in tun
ye gafedilan ye ka nεsin
musow ni demisenw ka
kalanko ma
bamanankan na.
Balikukaan baaraa
(Denafila) ye laje in sigi
senkan ni inisefu ka deme
ye. an ye kalo kelen ke a
baara la k'a damine
zuwenkalo tile 6 k'a bila
zuluyekalo tile 6 san
1993.

an ye gafe 12 dilan, u
bεs bε musow ni
denmisew ka kalanko,
baarako, ladamuliko,
keneyako n'u ɔnɔnnaw
ani karamögɔ
demenanw de kan. an

ma geleya sɔrɔ baara in
na. Baarada caman mögɔ
faamuyalenw ye ɔnɔ
sɔrɔ a kene kan. an mögɔ
25, ka bɔ Mali fan caman fe
(balikukalan karamögɔw,
lakeli karamögɔw,
kankodɔnnaw, jadilalaw,
dɔgɔtɔrɔw, sene, ni ji ni
kunga. baganmara

baarakelaw) an bεs be
si ɔnɔn fe, ka dumuni
ke ɔnɔn fe, ka baara ke
ɔnɔn fe, kele ma ke,
wɔyo ma ke. Bεs y'i cesiri
i taakun fe. a kera i n'a fo
an bεs ye dɔgo ni kɔrɔ de
ye walima sanankumaw
de ye.

Kalo kelen in kera

Kalan Ka di .....

an faso kanw yiriwali hukumu kono, balikukalan baarada ye feere dɔw tige.

O dɔ ye kalanso dayeleli ye an ka faaba la yan B a ma k o, balikukalanbaarada kuntigiso la. a kɔlsira de, ko, cemisen ni npogotigi caman bɔlen do an ka kalansobaw la, u te baara la. U b a a r a n i n it o, demejekuluw kuntigiw b'a wajibiya u ka se an ka kanw kalan, k'u seben, bawo olu ka bara be ke an an togoda mɔgɔw de fe.

O tuman sa, kalanso ni kalandenw fanba ye olu de ye, kalo kalo kulu dɔ be kalan ka bo.

an b'o here dɔ de kene kan, kulu dɔ ka kalankunceli de be ke bi. Ka ta kalanso in dayeleli ma san 199 ka na bila bi la kalanden 776 de kalan ka bo.

**Kalankunceli
Nteten Maristikalo
tile 22 san 1993**

an balima fen o fen nana an ka kalan kunceli la, karamogɔ fara kalanden kan ani mɔgɔ were minnu y'an kanu kana yan bi, an ka foli ni

walejumandɔn b'u bɛe ye.

Bi ye donba ye anw kalandenw bolo, bawo mɔgɔ caman be yan u ye tubabu kalan ke fo ka se lakɔlibaw la. Nka o bɛe ye wali kanw de ye. Bamananw ko :»so dɔn wo, jiridɔn wo, yeredɔn de nɔgɔntε».

Anw ka se k'an fa kanw seben, k'u kalan ani ka ke sababu ye ka mɔgɔ werew bo an nun ma, o ye koba ye.

Bi ye donba ye anw ka karamogɔw fana bolo, bawo u y'u jɔyɔrɔ fa faso baara la.

anw be layidu-ta, n'an segin na so, kalan in na ke jamanadenw bɛe ta ye. K'a ta kabini dugubaw la ani dugumankaw fo ka taa a bila bugu misenw na. an be baara ke ni faso kanu

ani jamana kanu ye walasa kalanbaliya be se ka ban Mali kono farafinna bɛe. (Jamana kaanbaaw (muso, ce, den misen an i mɔgɔkɔrobaw) bɛe bema a kan ko : kalanbali ka ca Mali kono). Kalanbali hake be taa mɔgɔ keme o keme, bi seegin ani ko la. O kalanbaliw be min ? u be dugu misenniw ni bugudaw de la n'olu ma kalan, jamana ma kalan bawo olu de ye jama fanba ye. Olu de ye senekela, mɔnikela ani baganmaralaw ye. f'olu kungokɔnɔmɔgɔw ka demen ni karamogɔ de ye, karamogɔ minnu ni jamana jɔlen don n'u ka saraw ye. n'o ma ke kalanbali te se ka ban Mali kono, wa fana

Kalan Ka di • • •

ne Negeta Kulubali bolo
i n'a fo tile kelen.
Lakolisoba min be ḡoġon
kōnō (UIEFP) n'o ye
karamogow ka lakoli ye
an tun be yen. Lakolisoba
in kuntigi n'a karamogow
ni lakolidenw, mogo o
mogo tun be yoro in na, u
bees ye anw ka baara
nogoya an bolo kosebe.

Liencō laje in sibiri
laban zuluyekalo tile 3
waati 16-nan sanga 45
na, an ni lakolisoba in
kalandenw ye ntolatiba

Musa Jone:
Yuba jalo
Cemancew :
Zumana Kane:
Yala jara:
Yaya Keyita:
Sanba Tarawele
Liencōjew minnu be ntola
karaba k'a don celu kōnō:
Negeta Kulubali:
Bintu Madi Sidibe
Ni dō segenna minnu be
yelen olu no na :
Amadu Mamu Kōnō:
Wande Sumare
Filefiyela:

ke. Yenkaw ka fo la,
jnōckaw tun famana o
jnōgōn ntolati duman
ma. Mogó caman bora
ka na anw
senkōrōmadondon.
anw ka ntolatilaw

tun ye:

Celu kōlōsibara:

Arafi Jalo kokorojew:

A da m a Ma r ik o :

Daramani Tarawele:

Mamadu Keyita

Nin bees la, anw ye se di an
dōgōniw n'a jatigiw ma,
olu ye kuru 4 don anw
sennakolonw ye kuru 2
don, bari dunan jatigibugo,
o b'i ka hakilidogoya jira.

Laje in kunceli
jnōmogoya tun be jnōnō
komandan serekili bolo.

Mogoba caman tun b'a
kene kan. Mamadu Keyita

ye baarakelen n'a
kecogo dantigelisben
kalan jama jnōna
tubabukan na. Gafe 12
minnu dilanna, olu bees
bilala tabali kan
komandan serekili n'a
nōfemogow jnōkōrō.
Fototaw kera, an ye foto
caman ta.

Gafe ninnu dilanna
ni hakilinan min ye, n'a
baara sera ka ke, Mali
be bō kalanbaliya dingē
kōnō. Liencō bōlen kō, laje
in jnōgōn bēna ke kayi
laje la, gafew be dilan
marakakan ni
kasōnkakan na, Moti
gafew be dilan fulakan,
kadōkan, kōrōbōrōkan ni
burudame kan na.

N ka foli be :

Amadu Mamu Kōnō

Denafila

Wande Sumare

Mamadu Keyita

Zumana Kane

Arafi Jalo ani Duguna

Tarawele ka bō kulukōrō

Ne ye kumaba kelen
kelen min sēben jnōnō
laje kan o de tun ye nin
ye.

a ni ce

Negeta Kulubali-
balikukalan karamogō
Banani, Dunba ni Kula
Kulukōrō mara la.

Kalan Ka di • • •

kalansow laban be datugu. O ye baara kelen ye sanji kɔrɔwɔsi ye.

N'i t'a fe ka jiri faga, i ka n'a bolo tige. N'i y'o ke, i be meen k'a sorɔ jiri ma sa. Nka n'i y'a dili bo, jiri be sa joona. O kuma kɔrɔ file : kalanbaliya bolo be dugubaw de kɔnɔ nka diliw be dugumisew de la.

a n k a kungokɔnɔmɔgɔw de ye kalanbaliya diliw ye. C dun ye kojuguba ye jamana kɔnɔ. O te jamana ka petaa fo

joona.

Hali bi an b'an kan bila an balimamusow ma bawo kuma donsow ko :» N'i ye ce kelen kalan i ye mɔgɔ kelen kalan, nka n'i ye muso kelen kalan, i ye du kalan? i ye dugu kalan, i ye jamana kalan wa i ye dijɛ yere kalan».

anw b'a jini ala fe an ye kalan in ke ni ɔnaniya min ye, ala k'o sabati. ala ka kalan in ke anw ni jamana bεe naflan ye. Karmɔgɔw ye ladilikan minnu d'an ma, nb'a jini

kalandenw bεe fe u k'olu k'u ka baarakeminən ye. anw bεe ka foli ni tanuni ani walejumanon be an ka karamɔgɔw bεe ye ani mɔgɔ minnu nana jamani kalan kow ɔnemɔgɔw jɔyɔrɔ fa. ani balikukalan baarada bolo far ɔnemɔgɔw bεe ni DNAFLA baarakelaw bεe ala k'an ben heere ma.

Salimu jara
kalandenw
ɔnemɔgɔw

Lajeba do kera ɔncu Segu mara la. Laje in tun ye gafedilan ye ka pεsin musow ni demisew ka k a l a n k o m a b a m a n a n k a n n a . Balikukaan baaraa (Denafila) ye laje in sigi senkan ni inisefu ka deme ye. an ye kalo kelen ke a baara la k'a damine zuwenkalo tile 6 k'a bila zuluyekalo tile 6 san 1993.

an ye gafe 12 dilan, u bεe be musow ni denmisew ka kalanko, baarako, ladamuliko, kεnεyako n'u ɔnɔnnaw an i karamɔgɔ demenaw de kan. an

ma geleya sorɔ baara in na. Baarada caman mɔgɔ faamuyalenw ye ɔnɔnnaw sorɔ a kene kan. an mɔgɔ 25, ka bo Mali fan caman fe (balikukalan karamɔgɔw, lakeli karamɔgɔw, kankodɔnnaw, jadilalaw, dɔgɔtɔrɔw, sene, ni ji ni kunga, baganmara

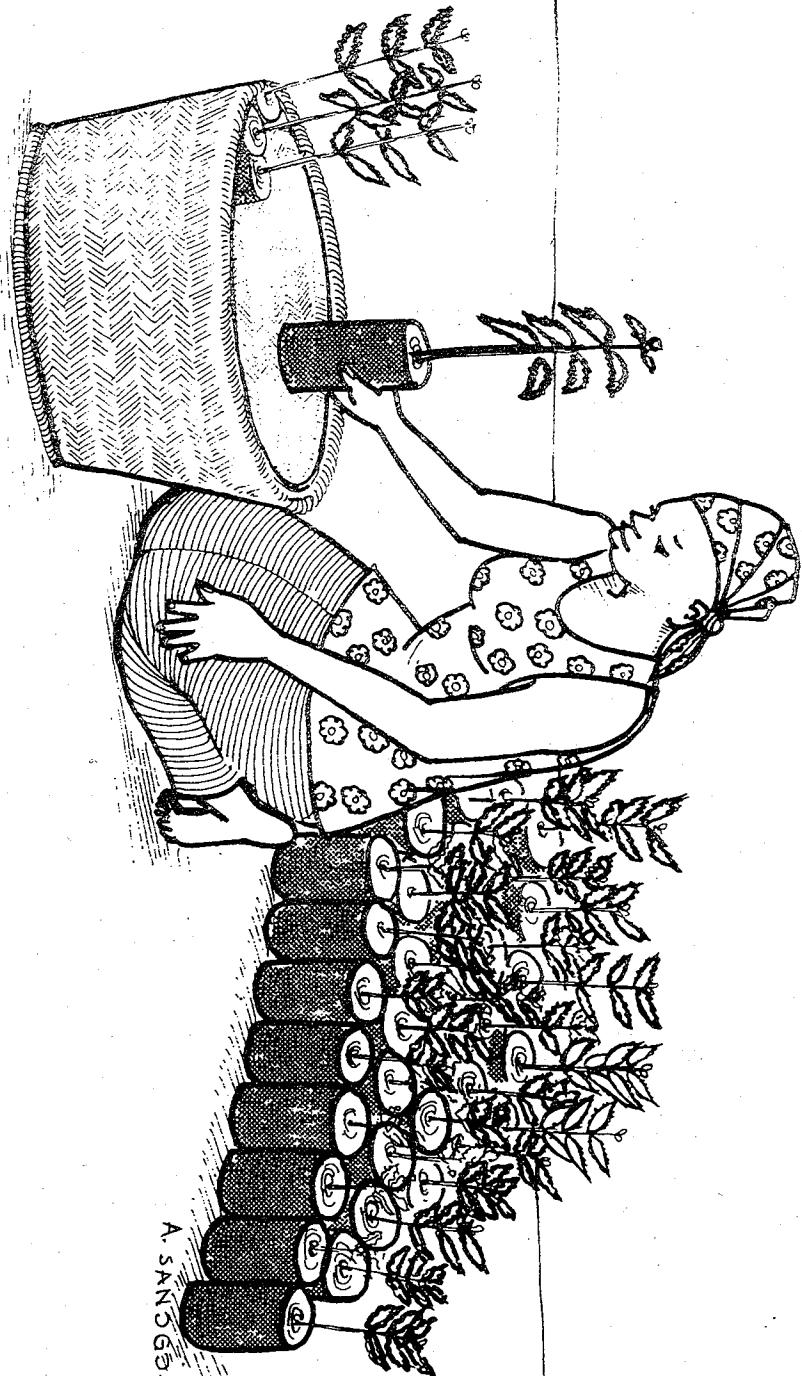
baarakelaw) an bεe be si ɔnɔgn fe, ka dumuni ke ɔnɔgn fe, ka baara ke ɔnɔgn fe, kele ma ke, woɔ ma ke. Bεe y'i cesiri i taakun fe. a kera i n'a fo an bεe ye dɔgɔ ni kɔrɔ de ye walima sanankumaw de ye.

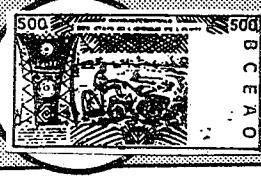
Kalo kelen in kera

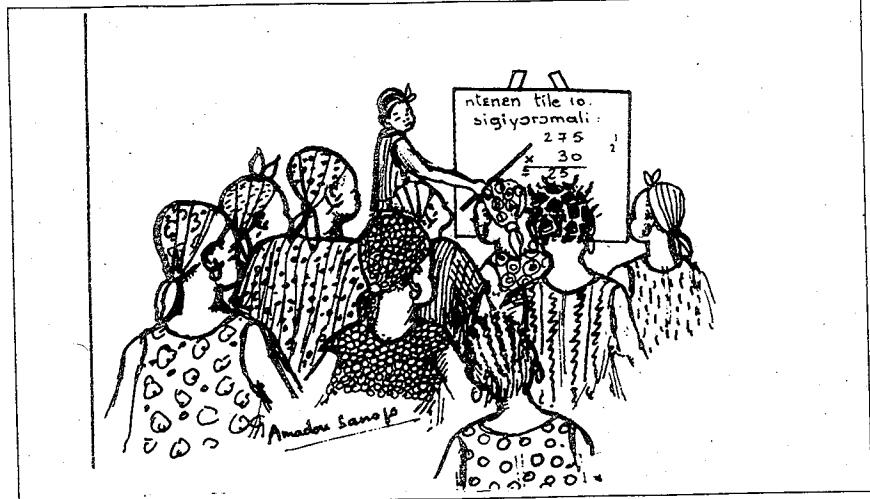
B C E A O

NAME MUSOW KA BALIKUKALAN

Anw ka dugu tɔgɔ ye ko NAME. a bɛ bankumana fe. Muso 333 de be name dugu kɔnɔ. Jekabaara siratige la, name musow bɛ baara caman ke nɔgɔn fe, i n'a fɔ ka foroba foro bin, anw musow yere de b'o baara bɛe ke nɔgɔn fe, ka damine foro sene ni na, a danni, a kɔrɔ siŋeni fo ka taa se suman seli ma. an bɛ tiga ni jɔ de sene. Ni seneñew sera, an b'u feere, k'a wari bila an ka kesu kɔnɔ. Min b'a to, kesu kɔnɔ wari be bugun, kalo o kalo, muso bɛe bɛ mugan mugan sara o fana be fara kesu kɔnɔ wari kan. a san naani ye nin ye, an ye nakobaara fana damine, nka an ma nafaba sɔrɔ o la. Musow ka balikukalan ma sira sɔrɔ an fe yan, bari musokalanso te yan. anw b'a jini balikukalansoba mɔgɔw fe ani Otiwale mɔgɔw, u k'u hakili to anw name musow la balikukalan siratige la, ka na musow ka kalanso dayele an fe yan. Bari muso kalannen man ca anw fe yan. Dugu dun te bɔ nɔgɔ la ni dugumɔgɔw ma kalan kerenkərennenya la,

musow.

Anw dun ka dugu ka yiriwa, o de ye anw haminanko belebele ye bi, o de kama anw bɛ fe k'an sinsinbere ke balikukalan ye wlasa an fana n'a ke kalamene ye dugu wrew ka jenabɔ anw fe. Dugu yiriwatɔn ye jɔsin mansin kelen sigi dugu kɔnɔ musow tɔgɔ la. anw musow yere de b'a ko bɛe jenabɔ k'a ta a səbenko ma ka taa se a wariko ma. O waley in yere de ye dusu don muso caman

kɔnɔ k'a jini ka balikukalan ke bari mɔgo kalanbali te se k'a səbenko si jenabɔ. O tuma anw bɛ wele bila demedontɔn bɛe ma u k'anw dɛmɛ a kera kalan sira ye wo, a kera baarawere sira ye wo ka jɛsin anw name musow ma.

An ka foli bɛ bɛe lajelen ye.

Sitan Sidibe
jɔsinmansin sekereteri
don ka bɔ name,
bankumana mara fe.

*****

Sananbelen musow ka baara

Bi ma jekabaara sinsin anw fe yan Sananbelen. Ni samiyé donna, dugu musow bɛe je ka cike. an bɛ cew ka foro sene

sara la. Ni fobɔnda fana sera, an bɛ je ka kɔori fana bɔ sara la. Dugu musow kuuru de bɛ je ka nin baara ninnu ke nɔgɔn

fe. an ka cikesara ye ba kelen ani kemə fila walima woro kemə ani bənbən pake mugan, dəw fana bə woro biwolonwula di ani ka məni tobi ka di an ma.

Musow k a balikukan ye nə səcə anw fe yan .dəcən Mariyamu Sanəgo de y'an w k a karamogəkalan ke. O kofe, Mariyamu tarawele taara anw dege safune dilan na ani kəlji furakeli

N'an bə safune dilan, katani kilo kelen bə ta k'o ke barikon kənə, ka ji litiri tan ni duduru k'o kan ka si ka to k'a lamaga fo bəe ka yeelen. Ni dugu jera, ka situlu kilo naani siigi tasuma kan, k'a tobi fo k'a kasa tige - ka farinimugu kilo kelen nəni ni ji litiri duuru ye - ka kataniji sensen farinimugu nənilen ji la k'a lamaga kosebe ka taa fan kelen fe. K'a lamaa fo miniti tan ni duuru nəgən. ka səro ka tulu fana sensen ka k'a la

kelen feere dərəməs mugan. Ni tənə min səcəla, o bə ke taji sənəgo ye kalanso kənə ani musaka wərew, ni samiye fana sera, an bə malo fana san a warila k'a feere dugu kənə.

Nin waleyə ninnu keli kalanso kənə ka fara balikukan kan, o kəra sababu numan ye anw ma, bari a y'a to kalandenw ye kalan matarafa. Bi-bi in na Sananbelən dugu kənə kalanden jolen musomanw b'anw fe yan, o de kəra sababu ye n'anw ye nəsimansin səcə duguyiriwatən ka demə senfe. Mansin in baarakeia bəe ye musow de ye k'a ta peresidenti la, warimarala fo a səbennikelaw, anw yəre de b'a ko bəe nənabo.

a səbenni bəe be ke bamanankan na.

Halibi ne bə dugawu ke ala ka musow ka kalan taa nəfe.

Kafin Dunbiya
Nəsimansin
səbennikelə ka bə
Sananbelən
Sanankərəba mara

ni orozaweli ye. Bi bi in na anw musow yəre bə safune dilan an yəre ye k'a feere. an bə safune min dilan ka caya, o ye jibani ye.

dəcən - dəcən. Ka barikatigi (omo) pake fila k'a la, k'a lamaga kosebe fo k'a du - N'a dura, a bə ke mulu kənə a ka ja. a bə ke safune kun ye. an b'a kun

Musow ka netaakun sabatili

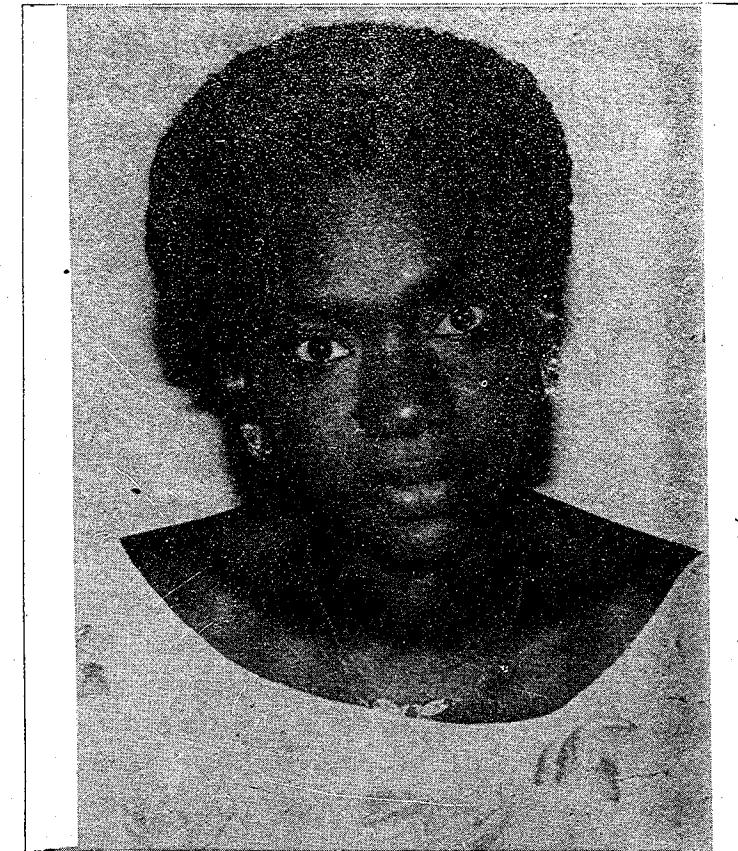
Mekalo tile 4 san 1993, musow ka netaakun sabatili nemogo ye lajeba ke Bamako walasa k'a ka baarada walew w a l a n w a l a n mu so je k u l u w , d e m e l i j e k u l u w , baaradaw ni mogeo caman werew ye.

Kunnafonni minnu dira lajeba in senfe olu file :

I.- Musow ka netaakun sabatili nemogo ka baara

Mekalo tile 4 san 1993 Minisiriw ka nemogo ye sariyasaben n°93-119/PM-RM ka ta musow ka netaakun sabatili baarada nemogo ka baaraw dantige. a ka baaraw ye :

- ka kunnafoniw di Minisiriw ka nemogo ma, kunnafoni minnu jesinnen don musow ka dijelatige cogoyaw ma, ka fara hakilinaw kan, minnu be goferenaman ka walew dantige ani k'u tiime, musow ka netaakun sabatili sira la;

- ka Minisiriw ka nemogo bila sira ni hakilinaw ye, minnu be musow deme k'u jecyore fa fasojo baara bee la ;
- ka kunnafoni ni dönniyaw fara jecgen kan ka jesin musow kunkankow ma, walasa ka sini jesigi ;

- ka nefoli ke Minisiriw ka nemogo ye, musow kuntilennakow la ani fana, ka deme ni dönniyaw jinini n'u waleyali ye, musow ka kow la.

O temenen ko,

musow ka netaakun sabatili baarada nemogo ka je be jini baara bee la, i n'a fo porozew minnu jesinnen don musow ma.

Minisiriw ka lasigiden min jesinnen don musow ka netaakun sabatili ma, ale de ye olu ka tonsigi nemogo ye, ka fara jekulu fana ka tonsigi kan min ye gofereneman ni musojeckuluw ni

demenitonw ye, fo ka se bolofaraw ma, minnu ka waleyaw b'a ka baara hukumu kono.

Musow ka **ŋetaakun** sabatili baarada **ŋemogo** be se ka mogo were wele, u ka je baaraw ma, minnu ye baara kerengeren ye.

II.- Musow ka **ŋetaakun** sabatili baarada jekulu

Walasa ka se k'a ka baaraw tiime kojuman, musow ka **ŋetaakun** sabatili baarada **ŋemogo**, jolen donni bolofara damadaw ye : n'olu ye : sebenkojenabobulon

- De m e ba ga kerengerenew

- Minisiirisow ka lasigidenw

- kafo kono lasigidenw.

- Sebenkojenabobulon **Sebenkojenabobulon** ka baara ye, ka seben nataw ni taataw

ŋenaboli matarafa baarada tøgø la, sebennimansin na, sebenw nani n'u cili kunnafoniw ani u ladonni n'u lasagoli. Fen o fen, n'o de be i ko seben lacayali, fo ka se baara

werew ma, u b'olu ke, ni **ŋemogo** ka yamaruya ye.

-Demebaga kerengerenew

U be **ŋemogo** deme a ka baaraw la, ka **ŋesin** musow ka **ŋetaakun** sabatili ma. O kama, u ka baara ye, ka sebenw kono kow fesefese, k'u hakilinataw fo u kan an k'u **ŋemada** baara kekojuman fe, fen o fen ni **ŋemogo** y'o kalifa u ma.

- Minisiirisow ka lasigidenw
Minisiirisow ka lasigidenw ka baara **ŋesinnen** don fen minnu ma, olu file :

- ka minisiirisow ka baaraw taabolow laje, walasa k'a fo, musow ka **ŋetaakun** sabatili baarada **ŋemogo** ka wale jønjøn minnu be se ka **ŋesin** musow ma, o minisiiris kono ;

- ka kunnafoniw fara **ŋogøn** kan, minnu be mara **ŋemogo** bolokørø ka sini **ŋesigi** ;

- K'u janto sebenw **ŋenabocogo** la, seben minnu be ci minisiiriw ma, musow ka **ŋetaakun**

sabatili baara **ŋemogo** fe ;

- u ka kan k'u janto musow ka **ŋosariyaw** waleyali la, ka jatemine ke dabaliw ni feerew tigelenw tiimen na minisiirisow fe, musow ka **ŋetaakun** siratige la.

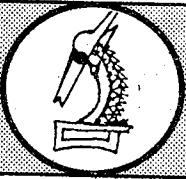
- ka walew ke, minnu be jama kunnafoni an k'a lafaamuya musow ka **ŋetaakun** sabatili cogoyaw la.

- Kafo kono lasigidenw
Lasigiden minnu be kafow kono, u ka kan : - ka musow kunkow **ŋenini** kafow kono ;

- ka janto goføerenaman ka feere tigelenw tiimeni na sigidaw la ;

- u ka kan ka jekulu sigili jiidi kafow kono ani ka walew sigi senkan walasa faamuyali ka se ka sørø musow kunkankow la.

- u ka kan k'u janto musow kunkankow **ŋenaboli** la, minnu da jira la kafo **ŋemogo** la, musow ka **ŋetaakun** sabatili **ŋemogo** fe.

Poyi

Muso Fasa

Muso !

ayi, Muju ni sabali !

Sanundaganin ani warifilennin !

Du ntuloma,
Denmisenw semenjiri,
Cebakorow sinsinbere.
Hun ! I ni segen, i ni cesiri
E m'a don k'e paninen !
Tilefarin ta baa, su dibi
fifa baa,

Tafunteni ni gasisi
nubaa,
samiyeji ni fonene fije
jatigi,
I ni togotigiya.
Forosira janw barobaa,
folonbaw sagonbaa,
Walawala kenebaw
cibaa,

i ni doninba ta
N'u k'i ma : i ni ce !
kan'a fo unse !
a fo :" n sera !" .
Sabu, e de be
hadamadenya sabati,
ka dije topoto
e be wali bange,
ka masake bange,
ka kelemasa bange.
Wa ! e de fana be se faama
la,
i be se togotigiba la,
i be se morike kamalen na
aa ! i sewa, i puruti, i k'i
janganu
i ni ko, i ni sebaaya
nka ! i kolsi, fen b'i je
i ni kalanbaliya dibi,
i ni sebendonbaliya mons,
i ni don o don nimisa
i dun be na bo nin dingue in

kono cogo di ?
i ka kan ka feere jumenw
tige ?
i banban,
i k'i sinsinbere ke an
benbakanw ye,
u kalan, i k'u seben
a nini i k'u don,
k'u durusi ;
walasa i ka netaa ka
sabati
bawo, a fora ko kalan de
be sorc yiriwa
O tuma, dije musow,
farafinna musow,
Malibamusow, a' ye
wuli,
an k'an bolo di pogon
ma, ka kalanbaliya diibi
fifa
an ka tile kura daamu,
an ka masaya ben n'an
ka kanw ye.

**Madamu Sise Muso
koro Sulake ka bo
Welesebugu Safari la.**

Nsiirin

**Samu ni
Sanaba ka teriya**

Samu ni Sanaba ka
teriya ye wajuli ye ka
nesin an bi mogow ma.
Samu tun ye kamalen
ye. a dafalen tun don ko
caman na : baarabolo,
mogobonya, dawula tun

b'a la kosebe. a terike tun
togo ye ko Banjugu. a
terimuso tun ye sanaba ye
min tun ye sungurun
dafalen ye.

aw b'a don, k'a fo ko
cemisenw ni npogotigiw ka
teriya te bi ko ye. Ko koro
don, an ka jamana in kan.
Don do, Samu ko a
terimuso Sanaba ma :
«bi su in na, i be taa bo n
ye».

Sanaba ko :»ayiwa, o te
baasi ye».

O don samu terikew
fana tun be taa a fe baro
la. Sani baro waati ce,
sanko kera. Dibi
bonyara. Dibi dun ka di
wulakonofenw ye. O
waati la, torosi tun te
yen.

Sanaba kono ganan, a
ma fen goni dun. a wulila
ka sira mine.

Lasigiden ninnu be se ka, musow ka netaakun sabatili nemogo jyoro fa tonsigi ni laje senfe kafo kono

III.- Musow ka netaakun sabatili baarada

ka jekaf ni nogonladonni bolofaraw - bolofara min jesinnen be Minisirisow ce ko nenaboli ma

O ka baara ye :

- k'a hakilila di sebenw kan minnu mana ci u ma musow ka netaakun sabatili baarada fe.
- ka janiya ni hakilina minnu mana bila senkan musow ye, k'olu waleyali n'u kiimeni kojuman kolozi Minisirisow la ;
- ka minisirisow, jekuluw ani demejekulu ka baaraw n'u ka feerew doncogo n'u bocogo nogon na nenab, musow ka jetaa sira la.
- bolofara min jesinnen be goferenaman ni muso jekulu n'i demenitow ka jekulu ma:

O bolofara in be, jekulu in ka baaraw n'u

ka feerew doncogo n'u bocogo nogon na nenab. a be a hakilila di fanga ka baara taabolo kan, musow ka jetaa sira la, ani ka bilasirali ni sinsinniw ke minnu b'a to, fanga k'a hakili to musow la, porozew ni f&so ka yiriwali baarabolodalenw kono, minnu jesinnen be musow ka jetaa ma

O bolofara in mogow ye :

- fanga ka mogo tan (10)
- demejekuluw ka mogo tan (10)
- ani musojekuluw ka mogo tan (10)

Musow ka netaakun sabatili nemogo tilalen a ka kuma na, mogo caman ye kuma ta, ka foli ni

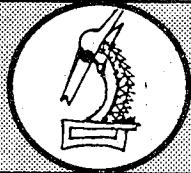
dugawu ke, ka pininkaliw ke ani ka hakilila kura werew fara felenw kan. Kuma lasurunya la, an be se K'a fo ko ni baarada kura in benna musow ma, a diyara u ye kosebe.

ala ka baara in kecogo numan nogoya, musow haminankow ka jate, feerew ka soro minnu be nogoya don musow ka kow la, k'u danbe segin u ma, k'u jyoro den faso yiriwasiraw la.

Bee benn'a kan k'a fo ni musow b'a fe u ka jate, o be soro u yere de fe, seebe te tulon sa, tulon te sebe sa, ayiwa ! musow, an t'an cesiri !

Ntuloma sebennijekulu

Poyi

Muso Fasa

Muso !

ayi, Muju ni sabali !

Sanundaganin ani
warifilennin !

Du ntuloma,
Denmisenw səmenjiri,
Cəbakərəw sinsinbere.
Hun ! I ni səgen, i ni cəsiri
E m'a dən k'e paninen !
Tilefarin ta baa, su dibi
fifa baa,
Tafunteni ni gasisi
pubaa,
samiyəji ni fonəne fijə
jatigi,
I ni təgətigiya.
Forosira janw barobaa,
folonbaw sagonbaa,
Walawala kənebaw
cibaa,

i ni doninba ta

N'u k'i ma : i ni ce !
kan'a fə unse !
a fə :" n sera !"

Sabu, e de bə
hadamadenya sabati,

ka dijə təpətə
e bə wali bange,
ka masake bange,
ka kələmasa bange.
Wa ! e de fana bə se faama
la,

i bə se təgətigiba la,
i bə se morike kamalen na
aa ! i səwa, i puruti, i k'i
janganu

i ni ko, i ni sebaaya
nka ! i kələsi, fən b'i je
i ni kalanbaliya dibi,
i ni səbəndənəbaliya mənə,
i ni don o don nimisa
i dun bə na bə nin dingə in

kənə cogo di ?

i ka kan ka feəre jumənw
tige ?

i banban,

i k'i sinsinbere kə an
benbakanw ye,
u kalan, i k'u səben
a pini i k'u dən,
k'u durusi ;
walasa i ka pətaa ka
sabati

bawo, a fəra ko kalan de
bə sərə yiriwa

O tuma, dijə musow,
farafinna musow,
Malibamusow, a' ye
wuli,
an k'an bolo di pəgən
ma, ka kalanbaliya diibi
fifa
an ka tile kura daamu,
an ka masaya bən n'an
ka kanw ye.

Madamu Sise Muso
kərə Sulake ka bo
Welesebugu Sefari la.

Nsiirin

**Samu ni
Sanaba ka teriya**

Samu ni Sanaba ka
teriya ye wajuli ye ka
nesin an bi məgəw ma.
Samu tun ye kamalen
ye. a dafalen tun don ko
caman na : baarabolo,
məgə bonya, dawula tun

b'a la kosebe. a terikə tun
təgə ye ko Banjugu. a
terimusو tun ye sanaba ye
min tun ye sungurun
dafalen ye.

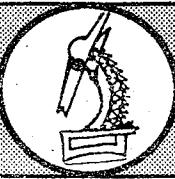
aw b'a dən, k'a fə ko
cəmisenw ni npogotigiw ka
teriya tə bi ko ye. Ko kərə
don, an ka jamana in kan.
Don də, Samu ko a
terimusو Sanaba ma :
«bi su in na, i bə taa bə n
ye».

Sanaba ko »ayiwa, o tə
baasi ye».

O don samu terikəw
fana tun bə taa a fe baro
la. Sani baro waati cə,
sanko kəra. Dibi bonyara. Dibi dun ka di
wulakənəfən w ye. O
waati la, tərəsi tun tə
yen.

Sanaba kənə ganan, a
ma fən goni dun. a wulila
ka sira minə.

Seko ni dɔnko

a ko :» alaminejɔn te malo». Sanaba ka yɔro ni samu ka so tun ka jan nɔgɔnna kosebe.
a ye sira minɛ, a kelen ka dɔ kɛ, ani suruku bɛnnə o bɛ ka dumuni jini. Suruku garijɛgɛ ka di nka o nininko sen b'a la. Suruku ko :»Dennin o, e be taa min ni sudibi in na?»

Sanaba ko :»N be taa n ka saratikan tiime».

Suruku ko :»O ye tijɛ ye, saratikan ka gelen a tiime baliya ma ; n'o te, ne tun na e dun». a ye sira d'a ma.

Sanaba temenna a ka raama fe, a ma siran. aw b'a dɔn ko nugulankolon te horɔnya dɔn.

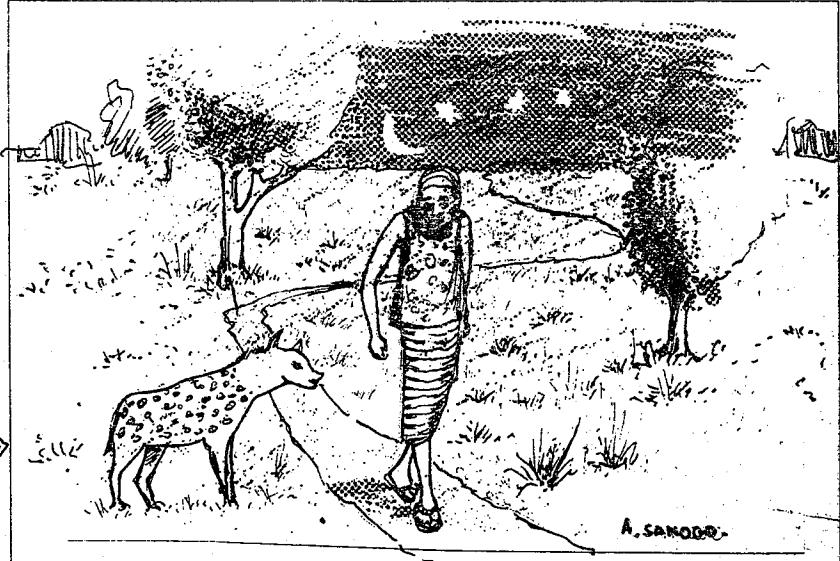
Suruku y'i kari bin fe ka taa sira da sanaba yɛ tugun sanaba nana se a ma kokura.

Suruku y'a nininka :»Dennin o, e be taa min?»,

Sanaba seginna a ka kuma kan :» Ne be taa saratikan tiime».

Suruko ko :» o ye tijɛ ye, layidu ka gelen a fabaliya ma, n'o te, ne tun be e ke n ka surafana ye».

Sanaba ye do fara a sennɔ kan. Suruku ma se a nugu la. a

A. SAKODE

munumununna ka taa sira da a yɛ tugun, Sanaba ma siran, a ja ma tige hali dɔɔnin. Sanaba nana se suruku ma, a yɛ, fo Samu ka bulonda la ko kura. Suruku y'a nininka ko :»Dennin o, e be taa min, nin su in na ?».

Sanaba ma kuma fila fo ; a seginna a ka kuma kelen in kan. Suruko ko :

«Baasi te, ne b'a to i ka taa, nka n'i taara, n'i ye n ka kuma fo mɔgo ye dɔɔn, i be sa. Wa i salen kɔ tile saba, n be taa i su bɔ, k'i yɛnamaya, k'i kunnada, ka sɔrɔ k'i dun».

Sanaba selen samu ka so, barokelaw yɛnajera.

Bɛɛ ko :» Sanaba nana ; Sanaba nana» nka suruku ka kuma miiri fe, sanaba ma se ka nagari baroda la. Barokelaw y'a kɔlɔsi k'a fo ko sanaba t'a cogo la.

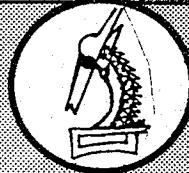
Samu y'a nininka ko :»mun b'i la» a ko :»fosi» U tora ten fo ka dugujeda se. Bɛɛ taara so, k'a tɔ to terima fila in ye. Samu ko Sanaba ma :

«e ko fɛn t'i la, -e dun cogo te nin ye, i mana taa so nin cogo in na, ne fana ka bana na juguya e ta ye de». Sanaba ko :

«N'i ko n k'a yɛfɔ, n b'a fo, nka ne be sa a fɔlen kɔ».

Samu ko cogodi ? sanaba sɔrɔla k'a yɛfɔ

Samu ye ko :»Ne sirankun ye min ye, i k'a dɔn ne natɔ su in na, ne ni suruku ye yɛnɔn ye. a ye sira da ne yɛ siŋs saba, ka nininka : ko ne be taa min, su in na. N ko a ma :» N be taa, n ka

saaratikan tiime. a k'o ye tijé ye, ko saratikan ka gelen a fabaliya ma. N'o te k'a tun be ne dun. Nka a k'a be n to yen. Ko ni n y'a ka kuma lakali mogo ye. Ko ni n tilala a folila yoro min na dərən. Ko n be sa. Ko n salen ko tile saba, k'a be taa n su bɔ, ka n jenamaya, k'a n kunnada ka sɔrɔ ka n dun».

Sanaba tilalen a kuma jefə la yoro min, a sara o yɔrɔnin bɛe. a terike Samu n'a ka mogow y'a sutura, mogow nana so ; jama labila la. Samu n'a terike Banjugu taara so ; samu y'a fɔ Banjugu ye ko : Sanaba nato ne fə baro la surɔ, a ni suruku de benna. O y'a jininka a taayorɔ la. a k'a be taa saratikan tiime. Suruku

k'a ma, k'o ye tijé ye, ko saratikan ka gelen a fabaliya ma, ko n'o te, a be a dun. a k'a ka taa, ko nka n'a ye kuma in fɔ mogo o mogo ye, a be sa ; wa a salen kofe tile saba, a be taa a su bɔ, k'a jenemaya, k'a kunnada k'a sɔrɔ k'a dun. a y'o kuma fɔ ne ye dərən a sara». a terike Banjugu k'o te baasi ye :»a k'an laben ka taa kaburudo la». U fila ye marifa ta k'u dogo ka taa kaburudo la. Ka t'u sigi yen, ka kaburu kɔlɔsi. U ye su fila ke sigili la, u ma fen ye. Su sabanan don, i n'a fɔ Sanaba y'a fɔ cogo min, suruku nana. a ye kaburu wuguba, kasanaba su bɔ, k'a jenamaya, k'a kunnada. a ko Sanaba ma :»Sarati ni kan : E hakili ma to ne ka kuma na wa ?

a k'a b'a dun yoro min, Banjugu ye mugu ni kiss wuli suruku la. Samu nana a demen, u ye suruku to lase - u taara ni sanaba ye so.

an balimaw, ko si sababuntan te a k'an jija saratiw ni layiduw la k'u tiime N'an jera, an kana jɔgɔn janfan.

Samu ni Sanaba ka teriya baro banna yan.

Baaro kəbaga :

Zumana jara
namakɔrɔbugu

Sebennikela :
amadu Kulubali Banani
Nin dugu fila bɛe be kula
mara la
Nin baara in kera
karamogokalan senfe
Sirakɔrɔla Zuwenkalo
san 1993.

Kabako

Kabako ani Sɔsɔli

Nin kera ce dɔ n'a muso ye : Don dɔ sɔgɔmada fe, muso nana a ce ma - a ko :

«Kɔɔke, na jɔ di n ma, n bɛna tileafana tobi».

Ce wulila, a donna jigine kɔnɔ, ka jɔ bɔ k'a di a muso ma. Sani ce ka bɔ jigine kɔnɔ, muso ye jɔ

folon, k'a ko, k'a bunte, k'a ke basi ye, ka n'a sigi dumunikelaw kɔrɔ, k'a sɔrɔ a ce ma bɔ jigine kɔnɔ. Muso y'i kanto a ce ma : «Kɔɔke, a ye na dumuni ke!».

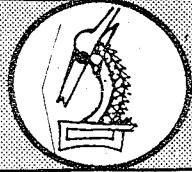
Ce kabakoyara, a ko :»aa ! ne muso ye n dan de !» Kabirri o kera, ce y'a ka kulusiba fo gosi poo ! ka bilakoronin ce kɔgɔlen saba bɔ ; k'i kanto o bilakoroninw ma :»a' ye

taa dumuni ke aw kɔrɔw fe !»

Ne be aw jininka, nin ce n'a muso, jɔn ka dənko ka bon ?

Ntuloma kanubaaw, a' ye n jaabi !

Laji jara animateri wɔlɔkoroji ani bakari fane animateri fugadugu Nin baara in kera karamogokalan senfe sirakɔrɔla, Zuwenkalo la san 1993

An ka yele dəccin

Keleya

Nin kera muso də
ye, a təgo Zenabu, a bə
keleya fo k'a
damatəmə. a furulen bə
ce min ma, o təgo
Kayiba.

Musukuta ye
Kayiba muso filanan ye.
Ni ce bə Musukuta bara
su minnu fe, Zenabu tə
sunəgo. a b'i dən
musukuta ka bonda la
walasa a b'u ka kumaw
lamen.

Dən də, musukuta

balala a jolen na a ka da la.
a y'a fo Kayiba ye : O ko, a
kana fosi fo a ye; ale yere
səminnen tun b'a la, bawo
sen də a taatə jalamine a
balala Zenabu la, a y'a
wele ka laadi kosebe.
Kayiba ko n'ala sənnə, a
bə dabali tige min b'a to a
bə dabila pewu.

Musukuta ka ga wəre
nana, Zenabu seginna
wale kelen in kan
Baro kənə, Kayiba ko sini,
i bə də fara jo sumanita
kan, bawo də bə taa
Zenabu bara, k'a d'a kan
a fa sara fitiri da in na.
Fajiriseli mana ban, i b'a
wele an bə taa jəgən fe. e

b'an sərō yen n'i tilala
tobili la.

O fəlen Zenabu y'a bolo
d'a kun ka kule dewu,
jama kera ka du kənəna
fa.

Kayiba y'a jininka a ko
k'a y'a men k'a fa de
sara, a b'o bə a da, fa
yere donna, jama ko jən
tun y'o f'i
ye ? Zenabu ma se ka
kuma.

a jolen təra kusun !
k'a ta o don ma fo ka se
bi ma, Zenabu m'i dən
Musukuta ka da la
tugun.

Ibirahima Sangare
- Kayi

NTULOMA

• • •

Jensenjeməgo : Wande Sumare
Səbennijeməgo : Ayisata Jara Dunbuya
Səbennijekulu : Kajatu Jalo, Daramani Tarawele
Awa Jara Sanəgo Ayisata Jara Dunbuya
Mariyamu Tarawele Tata Kənə jangi, Zan Jara,
Wande Sumare, Musa Jaabi
Barama Sangare

Jawkebagag : Amadu Sanəgo

Labənbagaw : Musa Jaabi, Zizeli Kənə

Səben cayabaga : Nuhun JAKITE

Səben dilanyəgo : Balikukaan Baarada

Lasigiso : Balikukalan Baarada BP 62 Bamako
Tel. 22 41 62 hake bəlen : 1000

a' ye ntuloma

dəmə!

a' ye ntuloma

kalan!

a' ye ntuloma

jensen !